

Valtakunnallinen teema	Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen, huono-osaisuuden torjunta Främjande av jämställdhet och icke-diskriminering, bekämpning av utslagning och fattigdom Promotion of equality (/non-discrimination) and gender equality, prevention of vulnerability
Välittävän toimielman yhteyshenkilö(t)	[Nimi, sähköpostiosoite, puh.nro]
Koordinaatiohankkeen yhteyshenkilö(t)	[Nimi, sähköpostiosoite, puh.nro]
Ministeriön/ministeriöiden vastuushenkilö(t)	STM : Henna Leppämäki, henna.leppamaki@stm.fi p. 0295 163132 STM: Annamari Asikainen, annamari@asikainen@stm.fi p. 0295 163 232
Toteutusaika	2021-2027
Rahoituskehysarvio (EU+valtio)	15 milj. €

1) Yhteys EU:n strategioihin, Suomen saamiin maakohtaisiin suosituksiin sekä kansallisiin strategioihin, ml. RRF

Toiminnan alustana ja ohjaavana kehyksenä on EU:n Suomelle toukokuussa 2020 antamat suositukset sekä hallitusohjelman kirjaukset. EU:n suosituksissa Suomelle kehoitettiin vahvistamaan sosiaalista osallisuutta ja edistämään yhtäläisiä oikeuksia erityisesti työmarkkinoille pääsyn osalta.

EU:n tasa-arvostrategia vuosille 2020–2025 esittelee EU:n keskeiset tasa-arvohaasteet sekä komission tavoitteet ja toimet sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamiseksi. Komissio sitoutuu mm. varmistamaan, että sukupuolinäkökulma sisällytetään kaikkiin EU:n politiikka-alueisiin ja prosesseihin. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>

Hallitusohjelman mukaisesti lisätään osallisuutta ja kavennetaan hyvinvointi-, terveys- ja tuloeroja, vahvistetaan sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttäjien itsemääräämisoikeutta. Hallitusohjelmassa tavoitteena on myös köyhyyden ja osattomuuden vähentäminen ottaen huomioon huono-osaisuuden riskitekijät. Hallitusohjelmassa on myös maininta aikuissosiaalityön ja asunnottomuutta vähentävien sosiaalipalveluiden kehittämisestä. Lisäksi hallitusohjelmassa on nostettu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tietoisuuden lisääminen vähemmistöjen tarpeista ja heidän kohtaamisestaan. Hallituksen tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa intersektionaalisesti. Valtioneuvoston periaatepäätöksensä julkaistu Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020-23 kokoaa keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet. Romaniväestön kohdalla huomioidaan Romanipoliittisen ohjelman (ROMPO2) mukaiset suuntalinjat. Valtioneuvosto on asettanut kansanterveyden neuvottelukunnan toimikaudeksi 1.8.2020–31.7.2023. Yhtenä tavoitteena on myös seurata terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä eriarvoisuuden kaventamisen näkökulmasta.

EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) kansallisessa valmistelussa on nostettu esiin tarve kohdentaa toimenpiteitä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten etsivään ja tunnistavaan työhön, liikkuvien palveluiden lisäämiseen, tieto- ja tilannekuvapohjan kehittämiseen sekä asiakas- ja palveluohjauksen vahvistamiseen yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa. Elpymissuunnitelman toimenpiteiden tulee edistää sukupuolten tasa-arvoa.

2) Lisäarvo kansalliseen toimintaan ja yhteistyö alueellisen rakennerahastotoiminnan kanssa

Valtakunnallinen toiminta luo hankekehittämislle suuntaviivat ja toimintakehyksen luoda uusia innovaatioita osallisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi sekä niiden alueelliselle levittämiseksi. Valtakunnallisen toiminnan kautta varmistetaan, että kaikista keskeisimmät kehittämistoimet toteutuvat ohjelmakaudella. Koska toiminta kohdistuu kaikista heikoimmassa/haavoittuvimmassa asemassa olevien henkilöiden palveluihin, on entistä tärkeämpää, että valtakunnallisella kehittämistoiminnalla löydetään yhteisiä toimintatapoja myös yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo huomioiden. Kansallisella kehittämistoiminnalla varmistetaan laajamittainen toimintojen juurruttaminen ja valtavirtaistaminen sekä luodaan työkaluja kaikkien alueiden käyttöön.

3) Toiminnan kohderyhmät

Toiminnassa tällä hetkellä tärkeää on tunnistaa erityisesti ne haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt, jotka eivät ole palvelujen piirissä, eivät kykene käyttämään digitaalisia palveluja, joilla on vaikeuksia hakea ja saada tukea, sekä henkilöt jotka ovat arjessaan yksinäisiä tai heillä ei ole laajoja tukiverkostoja. Kohderyhmänä ovat syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt, erityisesti henkilöt, joiden taustatekijöissä on yksi tai useampi haavoittuvuustekijä. Haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä voivat olla esimerkiksi pitkäaikaistyöttömät ja vähävaraiset, vaikeasti päihdeongelmaiset, asunnottomat, vammaiset henkilöt, maahanmuuttajat, etniset vähemmistöt, rikosseuraamusasiakkaat, mielenterveysongelmista kärsivät ja ikääntyneet. Sukupuoli sisältyy kaikkiin ryhmiin ja vaikuttaa yksilön rooliin yhteisöissä, mutta voi olla myös itsenäinen syrjintää aiheuttava tekijä. Erityisesti sukupuolivähemmistöjen syrjäytymisriski on suuri. Toiminnan kohderyhmää voidaan katsoa olevan myös syrjäytymisen ja väkivallan ehkäisyyn ja huono-osaisuuteen liittyvää apua, tukea ja palveluita tarjoavat sekä kehittävät ammattilaiset sosiaalihuollossa, järjestöissä, kunnissa ja kuntayhtymissä, säätiöissä, koulutus-, tutkimus- ja kehittämisorganisaatioissa. Tarvittavaa rajausta kohderyhmien osalta voidaan tehdä myöhemmin alueellisten ja valtakunnallisten tarpeiden tarkentuessa.

4) Toiminnan konkreettinen sisältö ja mahdolliset alateemat; mitä toiminnalla tavoitellaan ja millaisia muutoksia nykytilanteeseen odotetaan; onko toimintaan aiemmin kohdennettu EU-rahoitusta

Tavoitteena on vahvistaa heikoimmassa työmarkkina-asemassa ja suurimmassa huono-osaisuusriskissä olevien henkilöiden aktiivista toimijuutta ja osallisuutta sekä kiinnittymistä koulutukseen ja työmarkkinoille. Tavoitteena on kohderyhmään kuuluvien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen, jotta heillä olisi riittävät voimavarat pyrkiä aktiivisesti parantamaan omaa ja tarvittaessa myös läheistensä elämäntilannetta. Sukupuolinäkökulma huomioidaan kaikissa hankkeissa ja lisäksi toteutetaan erityisesti tasa-arvoa edistäviä hankkeita. Tavoitteisiin päästään kehittämällä, levittämällä ja juurruttamalla monialaisia, oikea-aikaisia, saavutettavia ja katkeamattomia hyvinvointi-, sosiaali-, terveys-, kuntoutuspalveluita sekä vahvistamalla verkostomaista työtä sekä lisäämällä tietoa ja osaamista sukupuolten tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Toiminnan keskiössä tulee olla palvelujärjestelmän yhteensovittaminen tukemaan hyvinvointitavoitteita (esim. työvoimapalvelut, terveydenhuolto, toimeentuloturva). Lisäksi edistetään kolmannen ja neljännen sektorin ja viranomaisten välistä kumppanuutta, yhteistyötä ja osaamista heikoimmassa asemassa olevien ryhmien palveluiden ja yhteiskuntaan kiinnittymisen parantamiseksi. Kehitetään tuloksellisia sosiaalisen kuntoutuksen ja päihdekuntoutuksen toimintamalleja työikäisille sekä rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalisen raportoinnin menetelmiä. Alateemat ovat:

- **Vammaisten henkilöiden oikeuksien vahvistaminen YK:n vammaissopimuksen mukaisesti** mm-turvaamalla elinikäinen oppiminen sekä yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskeluun ja työnteokoon. Lisätään osallisuutta vammaisia henkilöitä koskeissa päätöksentekoprosesseissa, lisätään tietoisuutta osallistamisveloitteiseen sekä kehitetään konkreettisia, läpi prosessien ulottuvia menetelmiä osallistamiseen mm. mukautukset ja esteettömyys/saavutettavuus.
- **Maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen osallisuuden edistäminen ja syrjinnän torjunta** esim. kehittämällä kotoutumista edistäviä sosiaalipalveluita huomioiden rakennemuutokset kotoutumispalveluissa ja sote-sektorilla. Kehitetään kriisi- ja traumatyön menetelmiä erityisesti kohderyhmän tarpeet huomioiden. Lisäksi edistetään romaniväestön osallisuutta ja syrjinnän torjuntaa.
- **Aikuisten sosiaalipalvelujen kehittäminen erityisesti** heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden palvelutarpeisiin vastaamiseen vaikuttavammin aikuissosiaalityön keinoin mm. jalkautuvien sosiaalipalveluiden, matalankynnyksen neuvonta- ja ohjaustoiminnan, kriisityön sekä asumissosiaalityön avulla.
- **Yksinäisyyden vähentäminen ja sosiaalisen toimintakyvyn parantaminen** esim. sosiaalisen kuntoutuksen menetelmien ja kehittämisellä arvioiden niiden vaikuttavuutta. Toiminnan tavoitteena tulee olla sosiaalisen kuntoutuksen menetelmien ja sen eri muotojen kehittäminen, juurruttaminen kuntien ja hyvinvointialueiden asiakastyön tueksi samalla vaikuttavuutta arvioiden. Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämiseen on osoitettu ESR TL5:n rahoitusta myös edellisellä ohjelmakaudella, mutta koska kyseessä on vielä jokseenkin uusi ja jäsentymätön sosiaalityön lakisääteinen kokonaisuus, on erityisesti kuntien ja hyvinvointialueiden ja asiakkaiden tarpeet huomioiva jatkokehitys välttämätöntä.
- **Sukupuolten tasa-arvon edistäminen**
Kehitetään naiseen kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan uhreille tarkoitettujen palveluiden koordinaatiota ja sisältöjä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen ja perustettavien hyvinvointialueiden näkökulmasta. Huomioidaan erityisesti asiakkaiden tavoittaminen erityistilanteissa (vrt. koronapandemia) sekä erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset. Lisätään sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tietoisuutta sukupuolivähemmistöjen kohtaamisesta ja erityistarpeista (erityisesti nuoret). Kehitetään sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osaamista sosiaali- ja terveysalalla ja uudistuvissa palvelurakenteissa. Lisätään sukupuolitietoisia menetelmiä ohjaus- ja muissa palveluissa ja tiedostetaan mahdolliset syrjäytymiseen vaikuttavat sukupuoleen liittyvät tekijät. Kehitetään syrjäytymisen seurantaan sukupuolen huomioivaksi.

5) Yhteistyö, kumppanuudet, yhteiskehittäminen; mitä toimijoita mukana suunnittelussa ja toteutuksessa, missä rooleissa; millä tavoin osallistettu kohderyhmää

Valtakunnallisen kehittämisen keskiössä on laaja-alainen yhteiskehittäminen ja kumppanuus toimijoiden välillä. Koska valtakunnallinen toiminta keskittyy strategisesti keskeisiin kehittämisteemoihin, tulee sen perustua laajaan kumppanuus- ja verkostotoimintaan, johon tulee mahdollisuuksien mukaan osallistaa toimenpiteiden kohderyhmää mm. yhteiskehittämisellä ja kokemusasiantuntijoiden mukaan ottamisella. Osaltaan edellä mainittua varmistetaan valtakunnallisen koordinaatiohankkeen *Osallisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tuki ja koordinaatio Euroopan sosiaalirahasto työssä 2021-2027* avulla.

6) Tulosten mittaaminen ja käytettävät indikaattorit

ET 4.h:n mukainen indikaattoriseuranta ja erillisselvitykset, jotka tarkentuvat myöhemmin.

7) Toiminnan jatkuminen/juurruttaminen teemaan kuuluvien hankkeiden päättymisen jälkeen

Toiminnan jatkuvuuden turvaamisessa ja juurruttamisessa noudatetaan jatkuvan kehityksen periaatetta. Kansallisiin strategioihin perustuvan valtakunnallisen kehittämisen tulokset tukevat pitkäaikaista ja laaja-alaista prosessia, jossa innovatiiviset ja uudet toimintatavat nivoutuvat osaksi osallisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä huono-osaisuuden torjumiseksi tehtävää työtä.

8) Viestintäsuunnitelma

Viestintä on valtakunnallisessa teemahankkeessa keskeisessä roolissa. Hankkeiden tulee tehdä hankkeen liitteenä viestintäsuunnitelma, josta selviää, miten hanketta viedään eteenpäin ja miten siitä viestitään koko hankkeen toiminnan aikana ja hankkeen päättymisen jälkeen.